

prizren

```

<!--
/* Font Definitions */
@font-face
{font-family:"Cambria Math";
panose-1:2 4 5 3 5 4 6 3 2 4;
mso-font-charset:162;
mso-generic-font-family:roman;
mso-font-pitch:variable;
mso-font-signature:-1610611985 1107304683 0 0 415 0;}
@font-face
{font-family:Calibri;
panose-1:2 15 5 2 2 2 4 3 2 4;
mso-font-charset:162;
mso-generic-font-family:swiss;
mso-font-pitch:variable;
mso-font-signature:-520092929 1073786111 9 0 415 0;}
/* Style Definitions */
p.MsoNormal, li.MsoNormal, div.MsoNormal
{mso-style-unhide:no;
mso-style-qformat:yes;
mso-style-parent:"";
margin-top:0cm;
margin-right:0cm;
margin-bottom:10.0pt;
margin-left:0cm;
line-height:115%;
mso-pagination:widow-orphan;
font-size:11.0pt;
font-family:"Calibri","sans-serif";
mso-ascii-font-family:Calibri;
mso-ascii-theme-font:minor-latin;
mso-fareast-font-family:Calibri;
mso-fareast-theme-font:minor-latin;
mso-hansi-font-family:Calibri;
mso-hansi-theme-font:minor-latin;
mso-bidi-font-family:"Times New Roman";
mso-bidi-theme-font:minor-bidi;
mso-fareast-language:EN-US;}
.MsoChpDefault
{mso-style-type:export-only;
mso-default-props:yes;
mso-ascii-font-family:Calibri;
mso-ascii-theme-font:minor-latin;
mso-fareast-font-family:Calibri;
mso-fareast-theme-font:minor-latin;
mso-hansi-font-family:Calibri;
mso-hansi-theme-font:minor-latin;
mso-bidi-font-family:"Times New Roman";
mso-bidi-theme-font:minor-bidi;
mso-fareast-language:EN-US;}
.MsoPapDefault
{mso-style-type:export-only;
margin-bottom:10.0pt;
line-height:115%;}
@page Section1
{size:595.3pt 841.9pt;
margin:70.85pt 70.85pt 70.85pt 70.85pt;
mso-header-margin:35.4pt;
mso-footer-margin:35.4pt;
mso-paper-source:0;}
div.Section1

```

{page:Section1;}

-->

PR0ZREN

Prizren bugünkü 200.000 nüfusuyla Kosova'nın en önemli il ve kültür merkezlerinden birini oluşturmaktadır. Eski ve yeni kültürlerin kaynağı ve çok sayıda tarih ve kültür anıtlarına sahip olan Prizren'in zengin tarihi çoğu araştırmacıların konusu olmuştur. Binlerce sayfanın yazılması ve binlerce fotoğrafın çekilmesine sebep olmuştur.

Bugün Prizren'e yönünden Prizren'e girerken, çok sayıda cami ve onların sivri minareleri, iki katlı, selamlıklı ve bahçeli evleri, kaldırımlı dar sokaklar, eski dükkanlar, hamamlar, taş çeşmeleri, köprüleri ve eski kalesi göze batmaktadır. Bu özellikleriyle Prizren daha ziyade bir Anadolu kasabasının andırılmaktadır. Bu bakımdan yüzyıllara uzanan uygar ve zengin tarihimizin ve medeniyetimizin bizlere emaneti olan dini, sosyal ve kültür eserlerinin en çoğunu kapsayan, Balkan ve Rumeli kentlerinin başında Prizren'in geldiği belgelerle kanıtlanmıştır. Zaten Prizren'de yarıyanların günlük hayatlarının da adeta bir parçası olan bu eserler, kentin her köşesine damgasını vurmuş, geçmişten günümüze Prizren'i, "Anıtlar, Müzeler ve Halkları" kenti seviyesine mahzar etmiştir.

Kosova'nın güneyindeki Metohiya-Dukacın düzlüğünde yer alan Prizren nehri, kuzeybatı tarafında zengin ovalarla, güneyde ise Ardağ Dağları'nın düzensiz tepesi yamaçlarında, 412 metre deniz yüksekliğinde yer almaktadır. Prizren'in bir bölümü Svilen ve Ardağ Dağları'nın yamaçlarında, diğer bölümü de düzlükte olduğu için, o, dağlık ve düzlük bir yerleşim yeri olarak tanımlanmaktadır. Yüzeysel bakımdan çok büyük değilse de Prizren'in iklimi çok çeşitlidir. Düzlüklerde Akdeniz iklimi, dağlık yerlerinde ise Alp iklimi sürmektedir. Kışları çok soğuk, yazları ise çok sıcaktır. Tabii sularıyla çok zengin olan Prizren'in ortasından soğuk ve temiz suyuyla Ardağ Dağları eteklerinden kaynaklanan Bistriça deresi, çukurluğunda da Ak Drim nehri geçmektedir.

Zamanında olduğu gibi bugünde Balkanların merkez bölümünü Adriyatik Denizine bağlayan Oğuzdağ-Prizren yolu Prizren'den geçmektedir ve bu istikametteki yol en kısadır. Zamanında Prizren için büyük önem taşıyan bu yol, Romalıların zamanında "Via de Zenta", Orta Çağ'da ise "Zeta Yolu" adıyla anılmaktadır. Bu yol o zamanlarda Arnavutluk'ta önemli bir deniz ticareti merkezini oluşturmuş Leje kasabasından başlayarak, Kosova'nın bütün kasabalarından geçerek Niş'e kadar uzanıyordu ve burada Via Militaris-İstanbul yoluyla birleşirdi. O zamanlarda gibi, bu yol boyunca çok daha geçlerde de çok önemli mal ticaretinin gerçekleştiğini tarih kaynaklarından öğreniyoruz.

Bugünkü adıyla ilk kez Prizren'den XI. asrın başlangıcında söz edilmektedir. Bu ad Prizren'in önemli bir ekonomi ve kültür merkezi olduğu evrede, Bizans Çarı olan II. Vasilius'un 1019 tarihi beratında yer almaktadır. Bizans devrinde bu kentin yukarısında 3 Km uzaklıkta Kalesi (Vinegrad) ile Drvengrad - derebenciler kalesi (yol koruyucuları) gibi kaleler yapılmıştır. Lakin bu dönemden önce Prizren adının çeşitli tarih dönemlerinde: Prizriyan, Prizriyana, Prizrendi, Porzerin, Perserin, Prizrin, Prezrin, Perserin vb. gibi geçtiği bilinmektedir. Osmanlı kaynaklarında da Prizren için de isim olarak birkaç adın geçtiğini beyan ederken, Örneğin: Pür-zeyn, Perzerrin, Pürzen, Pürzerin, Zerrin gibi bütün bu adların anlamında "Ziynet Dolu Halkı"

anlam1n1n ç1kt1 1n1 da vurgulamak gerekir.

Baz1 ara_t1rmac1lar Prizren kökeninin daha eski oldu unu dile getirirken, birileri Theranda'y1 bugünkü Suva Reka bölgesinde aramakla yetinirken, di erleri Prizren'in bulundu u yerde Eski Roma devrinde Roma istasyonlar1ndan birinin yer ald1 1n1 bildirmektedirler. Bu ise Prizren ve yöresinde geçip yitmi_ kültürlerin maddi kal1nt1lar1 pek eski zamanlarda bile, insan1n ilk medeniyete att1 1 ad1mlar1 evrede bu yörelerde ya_ad1 1n1 kan1tlamaktad1r. Çünkü bugüne kadar yap1lan kaz1larda, arkeoloji bölgeleri olarak tan1mlanan Vla_na köyü yak1nlar1nda, Kale'de ve Suva Reka bölgelerinde, Milattan Önce III. yüzy1ldan çe_itli e_yalar ve di er kültür kal1nt1lar1 bulunmu_tur.

Bu bölgede önceleri Olir boylar1na mensup olan Dardanlar ve Keltlerin ya_ad1klar1na dair arkeoloji kaz1lardan belirlenmi_tir. Ayn1ca Roma egemenli inin maddi kal1nt1lar1na da bugün bu yörenin, ^iroka, Na_ets, Kru_a, Rahovça, Vla_na, Reçane, Mu_uti_te ve Popovlan köylerinde rastlanmaktadır. Üçüncü yüzy1lda bile Prizren'de eme i geçmi_ ve tükenmi_ sava_ç1lar1n geldi i, onlara buralarda hayvan, tohum ve toprak verildi i, onlar1n hayatlar1n1n son y1llar1n1 buralarda geçirdikleri de bilinmektedir. Romal1lar1n Kosova-Prizren yöresinde kendi ya_ama yerlerini ne zaman yapmaya ba_lad1klar1 bilinmemesine ra men, bunu II. yüzy11n ortalar1nda gerçekle_tirdikleri tahmin edilmektedir. Yani Roma döneminde burada ilk kent olarak Theranda'n1n kuruldu una inan1lmaktad1r. VII. yüzy11n ba_lang1c1nda buralara Güney Slavlar iskân ederek buralar1 yurt edinmi_lerdir. Daha geçlerde buralardan Hun, Avar, Kuman ve Peçenek Türklerinin de gelip geçti i ve yerle_ti i bilinmektedir 479 y11nda Bat1 Roma Omparatorlu un dü_mesiyile ve do u Roma Omparatorlu unun (Bizans Omparatorlu unun) kurulmas1yla, Prizren yöresi Bizanslara dü_tü. Bu imparatorluk alt1nda baz1 k1sa kesintileriyle XIII. yüzy1la dek kalm1_t1r.

XI. yüzy1la kadar Prizren'de birçok hâkimiyet de i_mi_tir. Nitekim piskoposlu un kurulmas1yla Prizren Kral Mihaylo hâkimiyetine geçerek o lu Konstantin Bodin'e devredilmi_tir. 1073 y11nda meydana gelen Bulgar isyan1 sonucu Prizren yine Bizans hâkimiyetine girmi_tir. 1169 y11nda Pantina sava_1ndan sonra, S1rbistan'a ba l1 olarak Stevan Nemanya hâkimiyeti alt1na geçmi_tir. Fakat 1190 y11nda meydana gelen sava_1 kaybetti inden dolayı Prizren ilkin Bizans's1n hâkimiyetine, 1204 y11nda da Bulgarlar1n eline geçmi_tir. XIII. yüzy11n sonlar1nda tamam1yla Orta Ça S1rp Devleti hâkimiyetine girmi_tir.

XIII. yüzy1llar1n ba_lang1c1nda Orta Ça S1rp Devletinin güneye do ru ilerlemesiyle, Prizren o devletin merkez bölümünde kald1 ve onun önemli ekonomi, kültür ve siyasi merkezi oldu. XIV. yüzy11n ba_lang1c1nda, o zamanki ko_ulara göre Orta Ça S1rp Devletinin çok geli_mi_ bir merkezi olmu_tur. Bu yüzden birçok ara_t1rmac1lar Prizren'e o zamanda "Balkanlar1n Dubrovnik'i" ad1n1 da vermi_tir.

Böyle geli_mi_ ve zengin olan Prizren, her taraftan insanlar1 kendine çekmi_, zaman zaman S1rp çar1l 1n1n ba_kenti görevini de görmü_tür. Daha sonralar1 Prizren'de paran1n bas1lmas1, onun gerçekten o dönemde ne kadar büyük ve önemli bir idari merkezi oldu u tarih kaynaklar1ndan anla_ılmaktadır. Çar Du_an'1n ölümünden sonra ilkin çocuklar1 ve di er S1rp despotlar1n eline geçerek Prizren, yava_yava_ XIV. yüzy11n ortalar1nda gerilemeye ve ticaret kenti _an1n1 yitirmeye ba_lam1_t1r. O dönemde olagelen tedirginlikler bu yitirme sürecini daha da h1zland1rm1_t1r. Osmanl1lar1n Prizren'de 1455 yoksa 1459 y11nda m1 hüküm sürmeye ba_lad1klar1 tam olarak bilinmemektedir. Prizren,

Nob1rda'n1n fethinden 20 gün sonra, yani 20 Haziran 1455 tarihinde Osmanl1lar1n eline geçmi_tir. Osmanl1 kaynaklar1nda Prizren'in Osmanl1 idaresi alt1na 1459 y1l1nda dü_tü ü tahmin edilmektedir. Çünkü o dönemde bu kaynaklarda Prizren "Ayaklanmac1 bir kent" olarak an1l1rken, 1455–1459 y1llar1 aras1nda bu kentte k1sa süren bir kurtulu_un gerçekle_ti ini yans1tmaktad1r. Kale_i, Osmanl1lar1n Prizren'e Kosova Sava_1ndan sonra geldikleri ve 1444 y1l1n1n A ustos ay1na kadar bu kentte hüküm sürdüklerini ileri sürerken bu y1lda Segendin'de imzalanan bar1_anla_mas1ndan sonra Osmanl1lar1n Prizren'i ve daha baz1 yöreleri Despot Curce Brankov1ç'e teslim etme ihtimalinde oldu unu da vurgulamaktad1r. Osmanl1 Devletinin geli_me ve ilerleme döneminin en ünlü hükümdar1 Fatih Sultan Mehmet Han kumandas1 alt1nda bulunan Osmanl1 ordusu, ilkin 0_kodra'y1 müteakiben de Prizren'i 21 Haziran 1455 y1l1nda, Ahmet Bey Evrenoszade fethetmi_tir . Fakat o y1ldan önce de Gazi Evrenosbey komutas1ndaki ak1nc1lar1n seferleri sonucunda uzun zaman aral1klarla olsa bile, birkaç defa el de i_tirmi_bulunan Prizren'in Türk karakteri daha o zamanda biçimlenmeye ba_lanm1_t1r. Ak1nc1 kuvvetlerin kenti ele geçirmeleri s1ras1nda, Oslâm dinini kabul edenlerin yan1 s1ra, ak1nc1larla birlikte Prizren'e yerle_en Osmanl1lar1n da bu biçimlemede önemli rolleri olmu_tur. Bu biçimlemede Suzi Çelebinin yeti_me tarihinin bu döneme rastlamas1, onun da bu kentin her yönüyle geni_leme ve ilerlemesinde önemli katk1s1n1n oldu unu söylemek gerekir.

Osmanl1lar1n fethettikleri her önemli yörede dini ve ticari ya_am için en gerekli ko_ular1 hemen yaratma giri_iminde bulunma gelene ine sayg1 göstererek, Prizren'de bir kaç dükkân yan1 s1ra, çat1_malar1n yürütüldü ü yerde bugünkü Sa l1k evinin ard1nda bir Namazgâh in_a etmi_tir. Prizren halk1nda K1r1k Cami olarak bilinen bu Namazgâh'1n uzun y1llar bak1ms1z yüzünden sadece kaidesi kal1nt1lar1 mevcuttu . O dönemde Prizren'de in_a edilen Namazgâh bu yörelerde ilk mimari eserini olu_turuyordu. Prizren'in fethinden hemen sonra, Osmanl1lar bütün askeri güçlerini Prizren kalesine yerle_tirip, askerlerin dini ihtiyaçlar1n1 gidermek amac1yla kalede de bir cami in_a etmi_tir. Fetih sonras1 bir süre Kosova'da kalan Fatih Sultan Mehmet Han, bir seferinde Prizren'i de ziyaret etmi_tir. Ziyaret esnas1nda Prizren'de en büyük kiliseyi olu_turan Sveta Bogoroditsa Levi_ka Kilisesinde cuma namaz1 k1ld1ktan sonra camiye tahvil etti i bilinmektedir Öyle ki, Prizren'in fethinden k1sa bir zaman sonra Prizren'de ilk Osmanl1 mimari eserleri olarak Namazgâh, Cuma-Atik ve Kale Camii in_a edilmi_tir. Osmanl1lar1n eline geçtikten hemen sonra Prizren, Sancak yöresinin Yönetim Merkezi olmu_tur. Osmanl1 idaresi döneminde Prizren'e uygun idare birkaç kere de i_mi_tir. Prizren'in bu görevi hakk1nda 5 Haziran 1570 y1l1nda yaz1lan ilk evrak Prizren Kanunnamesidir. Bu kanunnameye göre Prizren Sanca 1nda _u 5 nahiyeye an1lmaktad1r: Prizren, Hoça, Serserne, Trgovi_te ve Bihor. Hac1 Kalfa ise XVII. yüzy1lda Prizren Sanca 1nda _u 6 kad1l1 1n bulundu unu bildirmektedir: Prizren, Suha Reka, Prizren Avaz1, Forçova, Bihor ve Trgovi_te. Bu yörede, genelde Arnavut kökenli olan Türk feodal yüksek görevlileri aras1nda meydana gelen anla_mazl1klar nedeniyle, Dukacin Sanca 1n1n da ara s1ra Prizren yönetiminde kalmas1na neden olmu_tur. XV. ve XVI. yüzy1la ait Prizren hakk1ndaki bilgilerin çok k1s1tl1 olmas1na ra men, baz1 deliller, Prizren'in k1sa bir zaman içinde canlanmay1 ba_ard1 1n1 göstermektedir. Osmanl1 döneminde Prizren ile ilgili yaz1lan en eski evrak Suzi Çelebinin Vak1fnamesidir. 1513 y1l1nda yaz1lan Vak1fnamede, zanaatç1l1k, e itim ve dini ya_am1n kaydetti i geli_me yönündeki baz1 bilgiler sayesinde, Prizren'in XVI. has1r1n ba_lang1c1nda, kalk1nm1_ durumda bir kasaba oldu u kan1tlanmaktad1r. Bu vak1fnameden Suzi Çelebinin Prizren'de bir cami, köprü, mektep, kütüphane ve çe_me in_a etti i anla_1lmaktad1r. Suzi Çelebinin ki_ili i, Prizren'in ve hatta Balkan yar1madas1n1n büyük bir bölümünün kültürel ve politik tarihinin tan1nmas1 yönünde çok önemli bir unsurdur. Prizren'de do an Suzi Çelebinin yazm1_ oldu u 15.000 beyitli Gazavatnamesi'nde ünlü Osmanl1 Ordusu Komutan1 Gazi Ali Bey Mihalo lu'nun yürüttü ü sava_lar1 ve kahramanl1 1n1 canland1rm1_t1r.XV. yüzy1l1n ikinci yar1s1ndan kalan malumatlar, Prizren'de yava_yava_ Oslam dininin yayg1nla_mas1n1 yan1 s1ra ticaret, zanaatç1l1k ve kültür e itim ya_am1n daha da ilerledi ini göstermektedir. Öyle ki o dönemde Prizren'de Kukli Mehmet Beyin, 116 dükkân1, 8 de irmeni, 3

kervansaray1 ve di er vak1flar1 varm1_. 1538 y11na ait Kukli Mehmet Beyin Vak1fnamesi'nde onun Prizren'de 2 cami ve bir mahalle mescitti in_a etti i bildirilirken, ayn1 zamanda bu camilerde Türk Dili üzere dini e itim yap1lan birer mektebin de çal1_t1 1n1 söylemek gerekir. XVI. has1r1n ortalar1nda Prizren'de Gazi Mehmet Pa_a taraf1ndan kurulan ilk medrese de in_a edilmi_tir. Gazi Mehmet Pa_a bu dönemde kendi nam1na bir cami ve hamam da in_a etmi_tir. Gazi Mehmet Pa_an1n bu iki mimari eseri bu yörelerde in_a edilen bu tür mimari eserlerden en muhte_em ve en önemlilerini olu_turmaktadır.XVI. asr1n yar1s1nda Prizren'de esnaf, zanaat örgütleri kurulmaya ba_lam1_. Olkin tabak, demirci, saraç ve terzi, bundan sonra, tüfekçi ve kuyumcu esnaflar1 kurulmu_. Bundan ba_ka bu dönemde devlet adamlar1 ve önde gelen ki_iler çok say1da mimari ve di er eserleri in_a ederek, kasaban1n geli_mesini sa lam1_lard1r. Böylece Prizren kentle_me aç1s1ndan her yönüyle geli_meye ba_lam1_t1r. O dönemlerde zanaatç111k çok geli_mi_ bir durumda oldu u için, Prizren tüccarlar1n1n bütün Rumeli ve Anadolu tüccarlar1yla da i_birli i yapt1 1 bilinmektedir. Osman1lar1n "Aairler Yuvas1" olarak bildirdikleri Prizren'de bugün bile adlar1 an1lan tan1nm1_ air ve ki_iler ya_am1_, burada do nm_ ya da burada ölmü_tür. Örne in: Suzi Çelebiden ba_ka, karde_i Nehari, Sucudi, A_1k Çelebi, Sa'yi, ^em-i, Behari, daha geçlerde Mehmet Tahir, Hac1 Ömer Lütfü vb. Osman1lar1n XV. yüzy1lda bu topraklara gelmeleriyle, buralarda bilhassa ilk y1llarda Osman11 kültürünün de etkisi görülmeye ve hissedilmeye ba_lam1_t1r. Daha geçlerde bu etkinin bilhassa Prizren'de egemen olmas1 nedeniyle, Osman11 medeniyetinin yay1lmas1nda ve korunmas1nda Prizren'in de çok önemli rol oynad1 1 bir gerçektir. XVII. yüzy11n ba_lang1c1nda Prizren, Balkan yar1madas1n1n en büyük kasabalar1ndan birini olu_turuyormu_. 1623–1624 y1llar1 aras1nda Prizren'de 12.000 Müslüman, 200 Katolik ve 600 kadar S1rp ya_1yormu_. 1689–1690 y1llar1nda ba_layan Osman11-Avusturya sava_lar1 döneminde meydana gelen trajik olaylara kadar, Prizren'in büyük ve geli_mi_ bir ticaret kasabas1 da oldu u bilinmektedir. Uzun dönem hüküm süren sakin durum ve her yan1 kalk1nma, nüfus say1s1n1n artmas1na da neden olmu_tur. Öyle ki, kaynaklar 1655 y11nda Prizren'de 12.000 civar1nda hanenin mevcudiyetini bildirmektedir. O dönemde çok çe_it mallar yan1 s1ra Prizren'de hayvan ve hayvan ürünleri ticareti özellikle yün ve deri ticareti (tabakç111k) geli_mi_tir. Bu ürünlerden ço u Belgrat'a hatta Almanya'da bile ihraç edilirdi. Prizren'de çok say1da zanaatç1lar1n yapt1klar1 kaliteli ürünler itibar1yla, özellikle silah üretiminde tüfek ve k11ç çok tan1nm1_t1. Ki bu sayede Prizren'in bütün Osman11 Devletinde ün kazanmas1na neden olmu_tur.Osman11-Avusturya sava_1 öncesi dönemlerde Prizren'de esnaf-zanaat örgütleri kurulmaya ba_lad1. Olkin tabak, demirci, saraç ve terzi, bundan sonra da mutavc1, tüfekçi, b1çakç1 ve kuyumcu esnaflar1 kuruldu. Osman11-Avusturya sava_lar1 Prizren ve bu yörelerde ya_ayan halklara büyük zararlar getirmi_tir. Üsküb'ü yakt1ktan sonra General Pikolomini 6 Kas1m 1689 y11nda Prizren'i de ele geçirmi_tir. Biraz sonra Prizren, S1rp ve Avusturyal1lar1n i_birli i merkezi durumuna getirildi. Bu kentte Pikolomini, Patrik Arseniye Ç1nroyeviç ile görü_üp halk ayaklanmas1 hakk1nda kurulacak i_birli i ve örgütlenme için bir anla_ma yapt1lar. Bu anla_mayla Prizren'de Ortodoks ahalisinin ve dini adamlar1n1n Avusturya kral1n1n himayesi alt1na ve kral1n taraftarlar1 olmalar1 kararla_t1rilm1_t1. Lakin o dönemde Avusturyal1lar aras1nda yayg1nla_m1_ olan korkunç veba hastal1 1 da alm1_ yürümü_tü. General Pikolomini de anla_malar döneminde bu hastal1 a yakalanm1_t1. S1rp patri inden sözle_me izni ald1ktan k1sa bir zaman sonra Pikolomini Prizren'de öldü ve Bogoroditsa Kilisesinde gömülmü_tür.Onun ölümünden hemen sonra Avusturyal1lar ve S1rplar aras1ndaki i_birli i Hol_tayn'1n yan1_ yapt1 1 kimi olumsuz hareketlerden dolayı bozuldu. Böylece Lumal1 S1rplar1, Avusturyal1larla çat1_maya ba_lay1p, hatta Osman1lar1n taraf1n1 bile tutmaya ba_lad1lar. Bundan çok geçmeden Avusturyal1lar, Kaçanik'te de büyük yenilgiye u rad1lar. Osman11 idaresinden korkan S1rplar orta k1_ta kimi din adamlar1yla birlikte Prizren ve Ope i terk ettiler. Genel bir sava_ karga_as1 içinde Prizren o günlerde çok büyük hasarlara u ram1_ o dönemde çok say1da Osman11 mimari eserleri y1k1lm1_t1r ve yok olmu_tur. XVIII. yüzy11n ilk yar1s1nda bir kaç defa Avusturya askerleri sald1r1lar1n1n tekrarlanmas1, Osman11 Arnavut pa_a ve beylerin feodal anla_mazl1klar1, Prizren'i birkaç defa viran1 a mahküm b1rakm1_, bir zanaat merkezi olarak da y1llarca zoraki sürüp-ya_am1_t1r.Prizren yöresinde S1rp ahalisi, Osman11lara kar_1 yapm1_ olduklar1 yan1_ veya kötü hareketler ve Avusturyal1larla yapm1_ olduklar1 i_birli i sebebinden, meydana gelecek olan zor durumlar1 göz önünde bulundurarak, 1737 y11nda daha yo un bir

_ekilde buradan göç etmi_tir. Ayn1 zamanda Arnavut göçmenlerinin bu yörelere gelmesiyle ve Oslam dininin h1zli bir _ekilde yay1lmas1yla, Prizren'in etnik strüktürünün de XVII. ve XVIII. as1rda de i_ti ini söylemek gerekir. Sözü geçen dönemde Oslam dinin h1zli bir _ekilde yayg1nla_mas1, sadece Prizren ve çevresinde de il daha geni_ bir alan1 da kapsamaya ba_lam1_t1r. Prizren'de beraber ya_ amakta olan Arnavut, Türk, S1rp, Sinsar ve di erleri, olumlu ko_ullar1n sa land1 1 dönemlerde, toplu halde büyük giri_ imlerde bulunarak Prizren'in o dönemde önemli iktisadi ve kültürel faaliyetlerinde bulunmas1na neden olmu_tur. O dönemlerde Prizren'de her zaman kar_ 111kl1, tolerans1k, i_birli i ve dostluk ruhuna önem verilmi_ ve bu nitelik Prizren kentinde de geleneksel kültür özelli ini alm1_t1r.

XVIII. yüzy11n sonlar1ndan Prizren'in geli_mesinde yeni bir dönem ba_lam1_t1r. Söz konusu dönem iyi bir ölçüde, Rotla ailesinin iktidar1na ba lanmaktadır. Rotlalar önemli bir feodal kabile olarak daha XVI. yüzy1lda belirmi_tir. Daha sonra Prizren ve Podgoritsa has1nda hükmü ele geçirmi_tir. Rotla kabilesinin ba_ 1nda Sinan Pa_an1n bulundu u bilinmektedir. Ondan sonra bu ailenin kimi üyeleri de Prizren ve çevresindeki durumun düzene koyulmas1 için büyük katkılar sunmu_lard1r ve bu kentin XVII. ve XIX. yüzy1llar1nda kalk1nmas1 için büyük emek vermi_lerdir. Bir dönem Prizren'de Sali Pa_a da hükmetmi_, ancak Rotlalar onlar1 1794 y111nda buradan kovarak tüm Prizren yöresinde hâkimiyeti ele geçirmi_tirler.

Rotlalar Osmanlı Sultan1na 1831 y11na kadar sad1k kalm1_lard1r. Lakin ayn1 y1lda Mahmut Pa_a Rotla, Hüseyin Grada_evç'in yönetimi alt1ndaki Bosna ayaklanmac1lar1na kat11p, Osmanlı Ordusunun yenilmesine neden olmu_tur, ancak bu yüzden daha sonra tutuklanarak Osmanlılar taraf1ndan öldürülmü_tür. Rotla iktidar1nda bulunan çok say1daki Prizren pa_alar1 ve mutasarr1flar1, her bak1m1ndan burada ya_ayan halklara tolerans1k ve ho_görülü davran1_lar1yla tan1nm1_lard1r. Rotla pa_alar1ndan özellikle de Saffet Pa_an1n ve Hüsnü Pa_an1n Prizren'in ekonomi ve kültürel kalk1nmas1nda büyük paylar1 geçmi_tir. Saffet Pa_a 1871–1875 y1llar1nda, yar1s1 Türkçe ve di er yar1s1 da S1rpça olmak üzere “Prizren” ad1 alt1nda vilayet gazetesini yay1nlam1_t1r.

XVIII. yüzy11n ikinci yar1s1nda özellikle XIX. yüzy1lda, her yan1 ve güçlü kalk1nma itibar1yla Prizren en yüksek geli_me seviyesine ula_m1_t1r, ayn1ca yönetici görevinin yöresel ufku da geni_lenmi_tir. Kostić'e göre Prizren, Mahmut Pa_a yönetimi alt1nda eyalet merkezi olmu_tur. Bu ise Osmanlı Devleti yönetim yöresel birimlerinin listesinde en yüksek basama a ula_mak demektir. Bu unvan1 Prizren 1831 y11nda kaybetmi_tir. O y1l Mahmut Pa_a, Sultan Mahmut II. taraf1ndan uygulanan reformlara kar_ 1 gelen Kosova isyanc1lar1na kat1larak, Prizren'in ün kazanmamas1na neden olmu_tur. Söz konusu reformlarla kapsanan en önemli unsur da eyaletlerin, vilayetlere dönü_mesini öngörölmü_tü. Üsküp Vilayetinin kurulmas1yla 1843 y11nda Prizren Sanca 1, onun yap1s1na girmi_tir. Prizren, 1868 y11nda Prizren Vilayeti merkezi olmu_tur. Prizren bu önemli rolünü 1865 y11nda Osmanlı Devleti taraf1ndan kabul edilen yeni kanun sayesinde kazanm1_t1r. Bu durumla ona Elbasan, Mate, Debre, Luma ve Gusinye yöreleri, Opek yöresi, Metohiya, Kosova, Üsküp, Kalkandelen, Gostivar ve do u Makedonya'n1n büyük bir bölümü, kuzeyde ise Ovranye, Leskovça, Ni_, Prokuplye ve Kur_umluya'ya kadar uzanan büyük yöreler de teslim edilmi_tir. Bununla Prizren Vilayeti 4 sanca 1: Prizren, Üsküp, Ni_ ve Debre'yi kaps1yordu ve Rumeli'nin en büyük vilayeti olmu_tur. Prizren Vilayeti'nin kurulmas1nda as1l sebebinin ne oldu unu ve neden Prizren'in merkez seçildi i konusuna dair bugüne kadar kesin bir yaz11 kayna a rastlanmam1_t1r. Çünkü bugüne kadar Prizren Vilayeti hakk1nda çok az say1da yaz11 evrak mevcuttur. O dönemde meydana gelen isyanlar1n son bulmas1, Arnavut halk1n1n silahs1zlanmas1, vergilerin s1ral1 toplanmas1 ve Arnavutlar1n s1ral1 askerlik görevlerinin yapmalar1 için Prizren Vilayeti'nin kurulmas1 için en önemli nedenlerdi. Buna yan1 s1ra isyanlar1n büyük bir bölümünün Prizren'de meydana geldi i için vilayet merkezi olarak da Prizren'in seçilmesi uygundu. Çünkü bu önlemleri di er yörelerde ba_ar1yla

gerçekle_tirmek için ilk önce zaruri olarak merkezden ba_lanmas1n1n büyük önemi vard1.

1878 y111nda Berlin Bar1_

Antla_mas1ndan sonra, Prizren'den Vilayet merkezi idaresi, Pri_tine'ye ta_1nm1_t1r. O dönemde Prizren Sanca 1'na 5 kaza dü_üyordu: Prizren, Rahovça, Kalkandelen, Gostivar ve Luma. Osmanl1 hâkimiyeti döneminin sonlar1nda devlete ki anar_i olaylar1n1 ve yerel yöneticilerinin bölücü amaçlar1n1 imha etmek için, Osmanl1 idaresinin kuvvetsiz kalmas1, Prizren'in yönetim görevi anlam1n1 temelden y1km1_t1r.

XIX. yüzy111n sonlar1nda Prizren'in nüfusu en yo undu. Öyle ki 1874 y111na ait Kosova Vilayeti Salnamesi'ne göre o dönemde Prizren'de 43.922 nüfus ya_amaktayd1. Bu say1dan 35.622'si Müslüman olurken, 8300'ü de H1ristiyan'd1. Oysa 1876 y111n ait Kosova Vilayeti Salnamesi'ne göre Prizren'in nüfusu 39.952'ye inmi_ti. Bundan 30.716 Müslüman, 7.458'i H1ristiyan (Ortodoks-Katolik) ve 1.778'i Sinsar'd1.

XIX. yüzy111n son y1llar1nda nüfus say1s1nda h1zli bir _ekilde dü_ü kaydetmi_tir. Bu dü_ü_ün sebeplerini, anar_i olaylar1nda, 0_kodra ile ticaretin kestirilmesinde ve Arnavut halk1n1n Osmanl1lara kar_1 yürütmü_ olduklar1 eylemlerin sonuçlar1nda aramal1y1z. 1910 y111nda yap1lan nüfus say1mlar1na göre Prizren'de 30.385 ki_iden olu_an 4.497 ailenin mevcudiyeti ileri sürülmektedir. 3.200 Müslüman ailesi veya 23.800 ki_i, 870 S1rp ailesi veya 4.350 ki_i, 190 Latin-Katolik ailesi veya 950 ki_i, 145 Yunan-Vlah ailesi veya 725 ki_i ve 92 Rom ailesi veya 460 ki_i.

Vilayet merkezi olarak Prizren'de bulunan kalede devamli olarak Osmanl1 askeri bulunuyormu_. Prizren'de vilayet askeri güçlerin normal ko_ullar alt1nda sahip olduklar1 2.818 piyade ve 836 süvari askeri varm1_. Böylece Prizren k1_las1 asker say1s1yla Ni_, Üsküp ve Debre k1_lalar1ndan çok daha büyükmü_.

1291/1874 y111na ait Prizren Vilayeti Salnamesi'ne göre, Prizren Sanca 1na 7 kaza dü_üyordu: Prizren, Yakova, Opek, Pri_tine, Gilan, V1ç1t1r1n, Kalkandelen, Gusiye ve Luma. Ayn1 salnameye göre o zamanda Prizren'de: di erleri aras1nda 120 metre yükseklikte bir kale ve burada ki k1_lada Sultan Ordusunun II. Alay1n1n II. Taburu konu_lanm1_t1r. Onun yan1nda daha yükseklikte olan "K1z Kalesi" ve "Kara Potok" yan1nda da eskiden kalan "Alaca Ma_aza" ad1nda bir tak1m kal1nt1lar mevcuttur. O zamanda Prizren 22 mahalleden olu_maktayd1. ^ehirde 563 dükkân, 13 han, 2 hamam, 25 cami ki bunlardan 23'ü minarelidir. 100 kitaplık bir kütüphane, 8 tekke, 15 türbe, 4 kilise, 9 köprü, 125 de irmen ve 150 çe_me bulunmaktayd1.

XIX. yüzy111n sonlar1nda Prizren'de 27 cami ve 23 mahalle bulunuyormu_: Gazi Mehmet Pa_a Camii, Sinan Pa_a Camii, Emin Pa_a Camii, Suzi Camii, Kukli Mehmet Bey Camii, Olyas Kuka Camii, Müderris Ali Efendi Camii, Maksut Pa_a Camii, Terzi Memi Camii, Mahmut Pa_a Camii, Hac1 Kas1m Mahallesi'ndeki Kukli Mehmet Bey Camii, Katip Sinan Camii, Mevlâna Cafer Efendi Camii, Çuhac1 Mahmut Camii, Seydi Bey Camii, Tercüman Oskender Camii, Hac1 Ramadan Camii, Ahmet Bey Camii, Seydi Bey (Kurila) Camii, K1r1k Cami, Mustafa Pa_a Camii, Beyzade Mehmet Bey Camii, Yakup Bey Evrenoszade Camii, Mahmut Pa_a (Kale) Camii, Budak Hoca Camii, Mahmut Pa_a (Bülbüldere) Camii, Cuma-Atik Camii.

Belgelerde 1690 y111ndan önce Prizren'de mevcut olan bütün eski mahalle adları n1n unutuldu u bildirilmektedir. 1910 y111na ait bir belgede ise, Prizren'de _u mahalleler bulunuyormu_: Kurila Mahallesi, Dragoman - Levi_a Mahallesi, Kâtip Sinan Mahallesi, Çingene Mahallesi, Yeni Mahalle, Cuma Cami Mahallesi, Lakuriç Mahallesi, Çuhac1 Mahmut Mahallesi, Ahmet Bey Mahallesi, Hac1 Ramadan (Kör A a) Mahallesi, Gazi Mehmet Pa_a (Bayrak1) Mahallesi, Yukar1 Tabakhane Mahallesi, A_a 1 Tabakhane Mahallesi, Maksut Pa_a (Mara_) Mahallesi, Varo_ Mahallesi, Panteliya Mahallesi, Sinan Pa_a Mahallesi, ^ad1rvan Mahallesi, Seydi Bey Mahallesi, Müderris Ali Efendi Mahallesi, Suzi Mahallesi, Beyzade Mahallesi, Oslahana Mahallesi, Hoça Mahallesi, Çingene Mahallesi, Hac1 Kas1m Mahallesi, Tro_an Mahallesi, Muhacir Mahallesi ve Saraçane Mahallesi.

Osmanlı Devletinin Avrupa bölümünde en büyük zanaat merkezi olarak malum Prizren'de XIX. as1rda birkaç önemli çar_1 varm1_. En büyük çar_1lar1: Arasta ve ^ad1rvan çar_1lar1ym1_. Arasta Çar_1s1 zanaatlar türüne göre: saraçlar, b1çakç1lar, kazanc1lar vb. gibi çar_1lara da ayr111yormu_. Özellikle Kapal1 Çar_1s1 çok ilginçmi_ ve zenginmi_. Bu çar_1 kent merkezindeki Arasta Köprüsünden Arasta Camiine kadar uzan1yormu_. ^ad1rvan Çar_1s1nda genelde _u ince zanaatlar yer al1yormu_: kuyumcular tüfekçiler ve ah_ap süslemelerini yapan zanaatç1lar (marangozlar). Bundan ba_ka bu çar_1da tellâl dükkânlar1, eskiciler ve a_ç1lar da bulunuyormu_. E. Dukaçin'e göre o zamanda Prizren'de 124 farklı zanaat türü ve çar_1ya ba l1 olan daha 8 meslek türü mevcutmu_. Aynıca o dönemde Prizren silah yap1m1 ile de çok ünlü bir merkez olarak tan1nm1_t1r.

XIX. yüzy11n 80'li y11lar1nda Prizren'in fizyonomisi hakk1nda iktisadi ya_am, aleni in_aatlar, çar_1lar, belediye ko_ullar1 ve kimi di er özelliklerinin ne durumda oldu unu en iyi bir biçimde yukar1da bildirdi imiz gibi 1291/1874 y111na ait Prizren Salnamesinde verilen bilgiler kan1tlamaktadı1r.

^ehrin her evinden akaklar geçermi_. Hiçbir ev avlusu bir evlekten daha küçük de ilmi_. Baz1 avlular ise 2-3 dönümden daha büyükmü_ ve her ev bahçesinde türlü türlü meyve a açlar1 bulunuyormu_. ^ehir ve _ehir etraf1ndaki karyelerde de çe_itli ekinler mevcutmu_. Prizren'in güney-do u ve bat1s1nda yer alan ba larda her çe_it meyve a açlar1 ekiliymi_. Prizren ve civar1nda bahç1vanc11k da geli_mi_ti. Bundan ba_ka Prizren'in hemen hemen her evinde en az1ndan bir ba_hayvan da bulunuyormu_.

XIX. yüzy11n ikinci yar1s1nda Prizren'de kültür e itim ya_am1 da ilerlemi_ti. O dönemde vak1flar1n giri_imi üzere Türk, Arnavut, S1rp ve Otalyan dilleri üzere ö renimin sürdürüldü ü ve birkaç okulun aç1ldı 1 da bilinmektedir. Prizren'de e itim ya_am1n1n geli_mesinde dini adamlar1n ve zengin tüccarlar1n rolü çok büyükmü_.

Türk dili üzere mekteplerin daha ilk camilerle beraber belirdi ini yukar1da sözünü etti imiz 1513 y111na ait Suzi Vak1fnamesinden ö reniyoruz. Buna benzer mektepleri daha sonra Kukli Mehmet Bey, Gazi Mehmet Pa_a, Müderris Ali Efendi, Mahmut Pa_a gibi ünlü ki_iler ve zenginler de kurmu_ ve finanse etmi_lerdir. Öyle ki ilk medreseyi (ortaokulu) XVI. yüzy11n ortas1nda Gazi Mehmet Pa_a kurmu_tur. XIX. Yüzy11n ikinci yar1s1nda Prizren'de _u medreseler mevcuttu: Gazi Mehmet Pa_a Medresesi, Emin Pa_a Medresesi, Sinan Pa_a Medresesi, Mahmut Pa_a Medresesi. Bundan ba_ka bu dönemde Prizren'de 21 iptidai mektebi varm1_. En önemlileri ise _unlard1: Birinci Optidai Mektebi, Rahlin Optidai Mektebi, Terzi Mahallesi Optidai Mektebi, Kâtip Sinan Optidai Mektebi vb. 1893 y111nda

Prizren'de kaydın1 yapan 93 ö renci ve 5 ö retmen ile bir Rü_tiyeye de çalı_maktaydı1.

O dönemde Prizren'in kültür yazın ve sanat ya_amında da çok zengindi. Önceki dönemlerden kalan önemli geleneklere sahip olan Prizren XVIII. ve XIX. yüzyılda çok sayıda sanatçılar1 bir araya toplamı_ ve yerel çerçevesini a_ararak Rumeli'de en güçlü sanat merkezlerinden biri olmu_tur. ^ir yaratıcılı1 alanında özellikle Arapça ve Türkçe dilleri üzere el yazma ile seçme kitapları1 yazan ünlü Prizrenli _air Hacı Ömer Lütfü ad yapmı_tır.

Bunlar yanı sıra XIX. yüzyılın ikinci yarısında Prizren aynıca ba msızlık devrimci hareketlerin merkezi de olmu_tur. 10 Haziran 1878 yılında Prizren'de Mehmet Pa_a Medresesinde "Prizren Birli i" namı altında tanınmı_ Arnavut Birli inin toplantısında düzenlenmiştir. Öyle ki Osmanlı idaresinin son döneminde Prizren çalkantılı ve önemli tarihi olaylar içinde bulunmu_tur.

1896 yılında di erleri arasında Prizren'de: 1 kale, 1 eski saray, dört taburluk 1 kula, 1 askeri hastane, 1 telgrafhane, 25 cami, 1 mescit, 4 medrese, 1 kütüphane, 1 rütüye mektebi, 2 hamam, 4 iptidai mektebi, 3 kilisesi, iki saat kulesi, büyük çarşı, 1389 dükkânı, çok sayıda kerhane, birçok tabakhane, çarşı ortasında 1 _adınvan, karakol haneler, 1 belediye dairesi, büyük bir devlet hanı, 2 kışrahanesi, 38 belediye dükkânı, 1 gaz hanesi, 1200 metre la 1m, 1 kız kulesi, Bistriçe adında 1 deresi, bu dere üzerinde biri ta_ di erleri ah_ap olmak üzere 9 köprü, 15 de irmen, 130 çe_me bulunmaktaydı. 1900/01 yılına ait salnamede de aynı bu eserler gösterilmektedir.

Balkan savaşları döneminde Sırp Ordusu 31. Ekim 1912 yılında Prizren'i ele geçirmi_tir. Sırbistan Krallığı yapısında katliamların, Prizren'de, politik ve toplumsal-ekonomik ilişkilerinde büyük de imelere neden olmu_tur. Ekonomik memnuniyetsizlikler nedeniyle XIX. asrın sonlarında göze çarpan nüfusun yavaş yavaş azalması ve Prizren Müslümanları'nın büyük bir sayısındaki Türkiye'ye göç etmesiyle, bu göç 1912 yılında ve daha sonraki yıllarda daha da yo unluk kazanmı_tır ve genellikle Müslüman zenginlerinde daha da belirgindi. Öyle ki 1910 yılında nüfus sayımı 21.244 olurken, 1913 yılında bu sayı 18.174'de inmiştir.

Prizren I. Dünya Savaşı'nın başlamasına kadar önemli toplumsal ve demografi de imelerle karşılaşmı_tır. Bu dönemde feodal ilişkileri kaldıran mal-para ilişkileri belirlemi_tir. Bu yönde Prizren ne kadar gelişmişse de hiçbir zaman eski seviyesine ulaşmamı_tır.

1915–1918 yılları arasında Bulgar istilası döneminde Prizren'de çok sayıda insan ve büyük bir ölçüde maddi kaybı olmu_tur. Ço u belgelerde bu istila döneminde di er kentlere kıyasla Prizren'in en çok zarar gördü ü bildirilmektedir. Bulgar istilası Prizren'in zengin tarihinin en kara sayfalarından birini oluşturmaktadır. Bu dönemde Prizren'de çok sayıda önemli yazılı ve di er eser de çalınıp yok edilmiştir.

1918 yılında Bulgaristan ve Macar egemenliği sona varınca, Prizren yeni kurulan Sırp Hırvat ve Sloven krallığına bağlanmı_tır. Bununla Sırp ların toplumsal siyasal durumu düzeldikçe, Arnavutlar ve Türkler ise yine bir ulusal haksızlık durumuyla karşılaşmışlardır. Öki savaşları arasındaki (1918–1941) dönemde birkaç yönetimin de imi Prizren, yine önemli bir _ehir olarak kalmı_tır ama eski seviyesini ve ününü koruyamamı_tır. SHS Krallığı'nın 1921 yılında getirmiş olduğu anayasa gereince Prizren merkez olmak üzere Kosova Bölgesi kuruldu,

Prizren ise bir il olarak, Ölçe ve belediye merkezi olmu_tur. Yönetimde bulunanlar kendi menfaatlerini korumak amacıyla yapılan çetli yolsuzluklar nedeniyle Prizren'de hiçbir ilerleme sağlanamamıştır. Aksine, yapılan yolsuzluklar ve hiçbir endüstri objenin olmayışı Prizren'i Eski Yugoslavya'nın en geri kalan şehirleri seviyesine getirmiştir. Bu dönemde ekonomi yolsuzlukları yüzünden bilhassa I. Cihan harbinden sonra da zanaat ve ticaretle zengin olan Prizren'de ço u zanaatçı ve tüccarların bilhassa Arnavut ve Türk asıllı olan tüccar, zanaat ve esnafın batmasına neden olmu_tur. Bu dönemde inşa edilen en önemli endüstri objeleri olarak 8 Kasım 1929 yılında Bistriça nehrinde 160 KA kuvvetinde hidroelektrik santralının faaliyete geçmesiyle şehirde endüstride canlanmaya başlanmıştır. Akabinde buz fabrikası, Bistriça deresinde elektrik motorlu dermen, kiremit fabrikası, ototransport şirketleri, büyük manifatura ve tekstil, Prizren Bankası, Prizren Kooperatif Bankası, 18 yataklı "Kruna Oteli" gibi kuruluşlar kurulmu_tur. Bunlarla birlikte küçük esnaf, aşı ve pastacı dükkanları, kahveler ile ziraat ve hayvancılığa gelmeye başlandı. 1929 yılına kadar Prizren bölgesinden yılda 100 vagon buğday, 150 vagon yulaf ve 50 ila 100 vagon arpa ile büyük miktarda mısır ve sebze ihraç ediliyordu. 1933 yılında 424 zanaatçıyla Prizren, hala Kosova'nın en büyük zanaat merkezini teşkil ediyordu, 500 zanaat dükkanından 20 si tabakhane dükkanıydı, Bistriça deresinde ise 100 kadar deri fırınları dönüyordu. Bu dönemde Türklere ve Arnavutlara ilişkin yapılan yanlış siyaset yöntemiyle her alanında yankı uyandırmıştır. Bu yüzden bu baskı ve yolsuzluklar nedeniyle zengin ve önemli Türk ve Arnavut ailelerinin büyük bir bölümü yine Türkiye'ye göç etmiştir. Bu dönemden başlayan ve daha sonraki dönemlerde de devam eden göç bugün Kosova'nın diğer şehirlerinde gibi Prizren'de de Türk sayısının azalmasına neden olmu_tur.

İki dünya savaşı döneminde Prizren okullarında dersler Sırpça ve Türkçe olarak gerçekleştirilmiştir. Dini karakterini taşıyan Türkçe dersler mektep ve medreselerde gerçekleştirilirdi ve bu durum II. Dünya Savaşına kadar devam etmiştir. Ondan sonra Kosova'da tüm mektep ve medreseler kapatılmıştır, sadece Gazi Mehmet Paşa Medresesi çalışmalarına devam etmiştir. Sırpça dersler ise 1934 yılında yeni açılan lisede ve diğer mekteplerde gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

II. Dünya Savaşı esnasında Prizren 1943 yılına kadar İtalya işgalinde bulunmu_tur. O dönemlerde Prizren'de sosyalist devrimin işaretleri belirlemeye ve gelişmeye başlanmıştır ve bu durum II. Dünya Savaşı sonuna kadar devam etmiştir. Bu etkinliklerde o dönemki Prizren gençlerinin büyük rolü olmu_tur. II. Dünya Savaşı sona ermesinden Prizren 1947 yılına kadar Kosova bölgesinin merkezi idi. Ondan sonra ise merkez Priştine'ye taşınmıştır.

Savaş sonrası Prizren'in ekonomi, kültür ve kentleşme açısından gelişmesi birkaç etaba ayrılmaktadır. Savaş sonrası çok geri kalmış Kosova'da, ekonomi-endüstri-madenciliğin gelişmesi için, 1947-1955 yıllarına kadar bütün yatırımlar bu alanlar için yönlendirilmiştir. Bu gelişmelerle Metohiya-Dukacın bölgesi kasabalar ve Prizren'de de dâhil kapsamamıştır. Bu dönemde Prizren geri kalmış, sadece zanaatçıların geliştiren, endüstri ve endüstri işlerine sahip olmayan, pek az tarım üretimleri üreten, alt yapı geliştirmemiş bir şehirdir.

Altmışlı yıllarda Prizren'in ekonomi bakımından gelişmesi, endüstri açısından bir zanaatçı geleneğine göre gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Ölk önce ayakkabıcılar 1947 yılında "Komuna" ayakkabı fabrikasını kurdular. Aynı yılda kuyumcular da "Filigran" iş örgütünü kurdular. 1948 yılında "Famipa" metal işleme fabrikası. Tekstil yönünde ise 1958 yılında "Printeks" fabrikası, 1963 yılında "Farmakos" ilaç fabrikası, Daha sonra "Progres-Eksport" besin ve tarım endüstri şirketi, ziyenetyas1 üretimi yapan "Filigran" fabrikası, ulaştırma

sektöründe “Kosova-Trans”, bas1n yay1n sektöründe “Ramiz Sadiku”, perakende ticaret sat1_ ma aza ve dükkânlar1ndan olu_an “Liria” _irketi, metal üretiminde “Metalats”, turizm sektöründe 170 yatakl1 “Theranda” Oteli, Landovisa'daki 70 yatakl1 “Vlaz1rimi” Oteli vb gibi kurulu_lar hizmet vermeye ba_lad1.

Bu dönemde Prizren'in e itim ve kültür alan1nda da geli_mesi için büyük çabalar sarf edilmi_tir ve 1951 y11nda Türklerin de resmen sahneye ç1kmalar1 dolay1s1yla Türkçe, Arnavutça ve S1rpça dillerinde ilk ve ortaokullar1n aç1lmas1na gidilmi_tir.

Oki sava_ aras1 dönemde nüfus say1s1n1n azald1 1 görünürken, sava_ sonras1 nüfus say1s1n1n ço ald1 1na tan1k oluyoruz. 1931 y11nda Prizren'de sadece 16.358 ki_i ya_1yordu. (1921 y11na 56, 1910 y11na k1yasen 4886 ki_i daha az). 1948 y11nda 20.540, 1953 y11nda 22.997, 1961 y11nda 28.062, 1971 y11nda 41.681, 1981 y11nda 61.801 nüfus ya_ amaktayd1. 1991 y11nda yap1lan son say1mlara göre Prizren'de 91.956 ki_i ya_ amaktad1r. Yap1lan kimi ara_t1rmalara göre 2001 y11nda Prizren'de nüfusun 140.000'e bugün ise 160.000 ula_t1 1na inan1lmaktad1r.

1953–1961 y1llar1 aras1nda Prizren'den çok say1da Türk ailelerinin Türkiye'ye göç etti i durumu göze batmaktad1r. Bu göçle çok say1da Arnavut ailelerinin de kapsand1 1 bilinmektedir.

Bu dönemde Prizren'in kentle_me aç1s1ndan ilerlemesi yönünde çe_itli görü_ farkl1l1klara yol açm1_t1r. Birileri Prizren'in önemli bir tarih kenti olarak bütün özelliklerinin korunmas1 görü_ünde olurken, di erleri kentin tamam1yla yeni bir kimlik kazanmas1 yönündeki geli_melere destek vermi_tir. Sonunda ortakla_a al1nan bir karara göre, Bistriça dersinin sol taraf1ndaki Prizren bölümü bütün olarak devlet korumas1 alt1na al1n1p eski haliyle korunmas1na gidilmi_tir. Sa taraftaki bölümde ise her türlü geli_me ve ilerlemelere gidilece i bildirilmi_tir. Gerçekten de 60'11 y1llarda Prizren'de kentle_me aç1s1ndan büyük de i_meler meydana gelmi_tir. Ço u eski eserler y1kt1r1lerek yenileri in_a edilmi_tir. Tabakhane semtinde ço u yerler onar1lm1_t1r. ^ehir içinde Bistriça deresinin yal1s1 yap1m1 için, tüm de irmenler kald1r1ld1, giri_ ve ç1k1_larda mevcut olanlar y1kt1r1lmam1_t1r. Merkezde Saraçhane Çar_1s1, Arasta Çar_1s1 ve Kuyumculuk çar_1lar1 ortadan kald1r1lm1_t1r. Buralarda _ehir merkezi, yeni caddeler, posta, banka, otel “Theranda”, Kültür Evi gibi yeni objeler kurulmu_tur. Daha sonra bu kentle_me yöntemiyle daha birçok önemli eserler de y1kt1r1lerek yenileri in_a edilmi_tir, ta_ra arazilerinde ise yeni semtler meydana getirilmi_tir: Lakuriç, Ortakol, Tuzsuz

Bu ve di er giri_imlerle Prizren büyük bir ölçüde iç fizyonomisini de i_tirip, eski ve yeni kültürlerin kayna_t1 1, önemli bir yönetim, turistik ve endüstri yerle_im yeri olarak geli_meye ba_lam1_t1r. 1999 y11nda meydana gelen sava_ta, Kosova'n1n di er kentleri gibi Prizren'de bu sava_ etkisinde kalarak a 1r bir dönemden geçmi_tir. Sava_ sonras1 Prizren'in her yönlü geli_mesi yönünde UNMIK ve NATO güçleri yan1 s1ra yerel seçimlerinde kurulan Belediye Meclisinin de çaba sarf ettikleri görülmektedir.